

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับปี ค.ศ. 1990 ได้ศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ที่บัญญัติเรื่องกฎหมายความผูกพันในสัญญาพบว่าหลักกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว นั้นได้กำหนดคล้ายคลึงกับบทบัญญัติของกฎหมายสัญญาตามโครงสร้างของกฎหมายสัญญาฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางหลักเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของสัญญาซึ่งมีการพัฒนาทำไปใช้ในปัจจุบันของกฎหมายหลายประเทศและได้ศึกษาเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ในส่วนของกฎหมายว่าด้วยนิติกรรมและกฎหมายว่าด้วยสัญญาบนพื้นฐานของหลักการทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับหลักการแสดงเจตนาหรือเป็นบทบัญญัติหลักทั่วไปของนิติกรรมและหลักทั่วไปของหนี้ได้ โดยศึกษาถึงความหมายของสัญญา องค์ประกอบของสัญญา ความสมบูรณ์ของสัญญาซึ่งมีการพัฒนามาไปใช้ในปัจจุบันของกฎหมายหลายประเทศ รวมถึงการเกิดขึ้นของสัญญา ผลของการไม่ปฏิบัติตามสัญญา อันเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นหลักของกฎหมายที่มีลักษณะแนวโน้มคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในรายละเอียดบางประการ

การทำความเข้าใจถึงสาระสำคัญต่างๆเกี่ยวกับหลักกฎหมายอันเป็นพื้นฐานของสัญญาหรือเป็นพื้นฐานอันทำก่อให้เกิดสัญญา จากการศึกษาเปรียบเทียบกับหลักสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และคำอธิบายของนักกฎหมายไทยหลายท่านที่มีความรู้และประสบการณ์ ที่มีการอธิบายเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับส่วนต่างๆของสัญญานั้น จึงทำให้เกิดความเข้าใจหลักกฎหมายสัญญาของลาวชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากตำราคำอธิบายหลักกฎหมายสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว ยังมีอยู่น้อยมาก จากการศึกษาทำให้เห็นว่าหลักบางหลักมีลักษณะคล้ายคลึงกันและต่างกันคือ หลักการของกฎหมายที่ว่าหากคู่สัญญาไม่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเพื่อจะก่อนิติกรรมสัมพันธ์ด้วยใจสมัครมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นต่อกัน เพื่อจะก่อเปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ ก็จะไม่เกิดมีผลทางกฎหมายได้ ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 5 กำหนดเงื่อนไขความถูกต้องของสัญญาต้องประกอบด้วยเงื่อนไขครบถ้วนกล่าวคือ ต้องมีความสมัครใจหรือความยินยอมในการเข้าร่วมของคู่สัญญา ต้องมีความสามารถทางด้านการประพฤติ ต้องมีวัตถุประสงค์ของสัญญาต้องแจ้งชัด มี

จริง ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องมีเหตุผลของสัญญาต้องถูกต้องตามกฎหมายและต้องมีรูปการของสัญญาต้องสอดคล้องกับกฎหมายกำหนดไว้ด้วย

หลักของ“วัตถุประสงค์ของสัญญา” Purpose for Contractsเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ประกอบกับมาตรา 8 ที่เป็นเหตุจูงใจให้คู่สัญญาต้องการให้มีการปฏิบัติตามสัญญาได้อย่างจริงจังและเป็นการกำหนดเป้าหมายอยู่ในเงื่อนไขของสัญญา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบได้กับหลักกฎหมายนิติกรรมของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยในมาตรา 149 ที่ได้กำหนดถึง “การมุ่งผูกมัดนิติสัมพันธ์ในการทำนิติกรรม” และ “หลักเหตุผลของสัญญา” Basis for the Contract ตามมาตรา 5 ประกอบกับมาตรา 9 เปรียบเทียบได้กับหลักcause ของกฎหมายฝรั่งเศสที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1131-1133 ซึ่งเปรียบเทียบได้กับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 150 มีเนื้อหว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ” ฉะนั้นในการทำนิติกรรมหรือสัญญาถ้าขาดวัตถุประสงค์แห่งนิติกรรมหรือขาดเหตุผลของสัญญาแล้ว นิติกรรมหรือสัญญาก็จะไม่เกิดมีผลทางกฎหมายและเป็นโมฆะ ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา มาตรา 9นี้ได้กำหนดหลักเกี่ยวกับ “เหตุผลของสัญญา” เพื่ออธิบายให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของกฎหมาย สัญญาส.ป.ป.ลาว คือเหตุผลของสัญญาต้องมีจริงและถูกต้องตามกฎหมายและหลักเหตุผลของสัญญานี้มีคำอธิบายตามหลักของกฎหมายฝรั่งเศสที่วางหลักในเรื่อง cause ว่าเจตนาของคู่สัญญาจะต้องประกอบด้วย cause หลักการของ cause ที่มีอยู่นั้นต้องชอบด้วยกฎหมาย จึงทำให้อรรถกถานั้นมีผลสมบูรณ์ได้ ฉะนั้นคู่สัญญาที่ทำสัญญาต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามเหตุผลของสัญญาที่กฎหมายกำหนดไว้ อนึ่งหลักการ Basis for the Contract นี้ปัจจุบันมีการปรับใช้ทั้งในกฎหมายเยอรมันและกฎหมายสัญญาในระบบ Common Law แต่เรียกชื่อต่างกันไป

นอกจากนี้หลักกฎหมายสัญญาของ ส.ป.ป.ลาวยังกำหนดถึง“รูปการ”ของสัญญาที่บังคับให้สัญญาต้องทำเป็นหนังสือสำหรับข้อตกลงที่มีมูลค่าตั้งแต่ 5,000 กีบขึ้นไป (5,000 กีบ ประมาณ 25 บาท) ซึ่งมีมูลค่าน้อย ถ้าสัญญามูลค่า 5,001 กีบ ก็ต้องทำเป็นหนังสือ แล้วเช่นนี้ถ้าไม่ทำสัญญาก็เป็นโมฆะ ซึ่งบทบัญญัตินี้มีผลในการบังคับใช้ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่มีผลเคร่งครัดเกินไป ทั้งที่เจตนารมณ์ของกฎหมายคือ เหตุผลมาจากที่ว่ากฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว ต้องการให้การทำสัญญาส่วนใหญ่เป็นแบบลายลักษณ์อักษร เพื่อป้องกันปัญหาและข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตแต่การ กำหนดรูปการของสัญญานี้เป็นหลักทั่วไปที่ใช้กับทุกสัญญา ส่วนในกรณีกรณีสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างองค์กรของรัฐ หรือสมาคมหรือสัญญาระหว่างองค์กรกับเอกชน

ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะตามมาตรา 10 ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว ได้วางระบบของการทำเป็นลายลักษณ์อักษรในการทำสัญญาที่เป็นความเชื่อถือ โดยให้เจ้าหน้าที่พนักงานทะเบียนศาลเข้ามาเกี่ยวข้อง คือกฎหมายว่าด้วยสำนักงานทะเบียนศาล ฉบับเลขที่ 04/สปส.ลงวันที่ 06/04 /1992 ซึ่งได้กำหนดเป็น 4 หมวดและมี 15 มาตรา เห็นว่ารูปการของการทำสัญญา กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาได้ให้เหตุผลที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนที่ให้อโอกาสให้คู่สัญญามีทางเลือกในการทำสัญญาตามความพอใจ แต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ถ้าหากมีการละเมิดดังที่กฎหมายได้ห้ามหรือคุ้มครองเอาไว้แล้ว สัญญาก็จะถือว่าเป็นโมฆะ ตามที่กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ. 1990 มาตรา 5 เกี่ยวกับเงื่อนไขของสัญญาดังนี้

ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาตามมาตรา 10 วรรค 1 กำหนดให้สัญญาต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร การทำสัญญาอาจทำเป็นปากเปล่าก็ได้ในกรณีที่การทำสัญญามีมูลค่าไม่เกิน 5,000 กีบ ซึ่งในความเป็นจริง ทำให้ทางปฏิบัติในการทำสัญญาเกือบทุกสัญญาที่จะให้มีผลบังคับไม่เป็นโมฆะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรจึงถือว่าใช้ได้ตามกฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว และถ้าสัญญานั้นมีที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็ต้องไปจดทะเบียนกับเจ้าพนักงานทะเบียนศาล (a government notary) เพื่อยืนยันความถูกต้องของสัญญานั้นและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และประเด็นหนึ่งในการจดทะเบียนกับเจ้าพนักงานทะเบียนศาลในหลักกฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว ไม่ได้กำหนดว่าสัญญาประเภทใดต้องไปจดทะเบียนกับเจ้าพนักงานทะเบียนศาล จากการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับเรื่องรูปการของสัญญาหรือรูปแบบของการทำสัญญาที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 10 วรรค 3 ที่กำหนดว่า สัญญาที่สร้างขึ้นด้วยคู่สัญญาเอง และให้มีการรับรองโดยเจ้าพนักงานทะเบียนศาล (a government notary) หรือนายกำนัน (a village chief) เขตที่ตนอาศัยอยู่ ประเด็นดังกล่าวมีเหตุผลอันเนื่องมาจากว่าถ้าหากได้มีการจดทะเบียนเอกสารหรือสัญญาต่างๆ กับเจ้าหน้าที่มีฐานะเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐและยังเป็นองค์กรหนึ่งอยู่ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีอำนาจและมีหน้าที่รักษาความเป็นกลางให้แก่ผู้ที่ได้มาจดทะเบียนนี้ ทำให้ผู้ที่ได้จดทะเบียนนั้นมีความมั่นใจว่าต้องได้ความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมและสามารถปฏิบัติตามข้อเท็จจริงที่มีนั้นได้และในการจดทะเบียนกับเจ้าพนักงานทะเบียนศาลในหลักกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและในหลักกฎหมายว่าด้วยสำนักงานทะเบียนศาลของ ส.ป.ป.ลาว ไม่ได้กำหนดไว้อย่างแน่ชัดว่า ให้เอาสัญญาประเภทใดต้องไปจดทะเบียนกับเจ้าพนักงานทะเบียนศาล จึงถือ

ได้ว่าทุกสัญญาหรือทุกๆเอกสารที่สำคัญๆ ต่างๆก็สามารถเอาไปจดทะเบียนกับเจ้าพนักงานทะเบียนศาล

เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้ว ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากผิดสัญญาซึ่งในกฎหมายสัญญาของลาวใช้คำว่า “ละเมิดสัญญา” ว่าหากเกิดความเสียหายแก่ฝ่ายหนึ่งแล้ว หากมีการเรียกร้องค่าเสียหายจากฝ่ายที่ได้รับความเสียหายแล้ว ต้องมีการพิสูจน์ถึงเหตุของ “การละเมิด” สัญญาและผลของความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญามาพิจารณาเพื่อกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริงให้อีกฝ่ายที่ได้รับความเสียหายอันแท้จริง จะเห็นว่าการไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้น ฝ่ายที่ผิดสัญญาต้องได้รับผิดชอบทดแทนหรือชดใช้ต่อความเสียหายตามสัญญานั้นว่าเป็นผลของสัญญา และผลต่อคู่สัญญาโดยตรง หรือมีผลต่อบุคคลหรือฝ่ายที่เข้าร่วมทำสัญญา คือต้องได้ปฏิบัติตามคำตกลงนั้น ปัญหาที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ผิดสัญญานั้นต้องได้รับผิดชอบต่อความเสียหาย หากมีการเรียกร้องจากฝ่ายที่ได้รับความเสียหายแล้ว ต้องได้นำมาพิสูจน์หรือนำมาพิจารณาความเสียหายนั้น และกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริงให้อีกฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย ในการกำหนดค่าเสียหายให้อีกฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย เมื่อศึกษาจากหลักการกำหนดประเภทของค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่กำหนดชัดเจนใน มาตรา 222 เพื่อมาใช้กับความรับผิดชอบในการผิดสัญญา เห็นว่าถ้าเอามาปรับใช้หรือมาอธิบายเพิ่มเติมให้กับกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 วรรค 1 และ 2 ที่ยังไม่ได้กำหนดแน่ชัด ถึงประเภทของค่าเสียหายกำหนดไว้เพียงแต่ให้คู่สัญญาต้องรับผิดชอบในสัญญาเท่านั้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 222 นอกจากการเรียกเอาค่าเสียหายเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้ยังจะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนตามพฤติการณ์พิเศษได้อีกด้วย

ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 วรรค 2 กำหนดเพียงแต่ว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากได้ละเมิดสัญญา ฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่ได้เกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นการวางหลักความรับผิดชอบของคู่สัญญาที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญาอย่างไม่แน่ชัดและไม่ได้เจาะจงให้เห็นความรับผิดชอบ ฉะนั้นหากคู่สัญญาไม่ได้กำหนดประเภทของค่าเสียหายตามพฤติการณ์พิเศษไว้ในสัญญาของตน อาจเรียกร้องไม่ได้ ทั้งนี้จะเป็นดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาตามข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี

อนึ่งจากการศึกษาถึงเนื้อหาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาของ ส.ป.ป.ลาวและของไทย แม้จะมีหลักคล้ายคลึงกันบ้าง แต่หลักกฎหมายของไทยจะมีความชัดเจนและมีเนื้อหาที่ครอบคลุมมากกว่าดังจะเห็นได้ในบทบัญญัติหลักทั่วไปของนิติกรรมและสัญญาที่กำหนดไว้ใน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย นอกจากนี้การศึกษาถึงหลักกฎหมายสัญญาของลาว และของไทยจะมีความต่างกันในด้านคำศัพท์กฎหมายที่ใช้ไม่เหมือนกันปรับใช้โดยได้ยึดถือเอาจารีตประเพณีของประเทศของตนเป็นหลักสำคัญ

ในการศึกษาทำความเข้าใจความคิดเห็นของนักกฎหมายลาวและนักกฎหมายไทยในประเด็นปัญหาต่างๆโดยการรวบรวมเอาคำอธิบายถึงหลักเกณฑ์หรือหลักกฎหมายและมาตราที่เกี่ยวข้องมาอธิบายเปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจถึงหลักเกณฑ์ และเจตนารมณ์ของกฎหมายสัญญาของลาวและของไทย เป็นการวางรากฐานแก่ผู้ที่มีความประสงค์เพื่อศึกษาเข้าใจถึงหลักการ และเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นและอาจนำไปเป็นประโยชน์ในการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงหลักกฎหมายพิเศษในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีขึ้นต่อไปในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว ที่ได้เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และจากการศึกษาจากแนวความคิดของนักกฎหมายของไทยที่มีความรู้และประสบการณ์ จึงทำให้เข้าใจยิ่งขึ้นถึงหลักเกณฑ์ และเจตนารมณ์ของกฎหมายลาวและของไทย จะเห็นถึงความเหมือนและความแตกต่าง ซึ่งอาจจะมีทั้งข้อเสียและข้อดี แต่วัตถุประสงค์หลักล้วนแต่ต้องการให้เกิดความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม คือต้องการให้ผู้ได้รับความเสียหาย ได้รับการชดเชยอย่างเหมาะสม ผู้เขียนจึงใคร่จะเสนอความคิดเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะบางประการ เพื่อที่จะนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้แก่

1. หลักการกำหนดค่าเสียหายพิเศษ กฎหมายให้เป็นอำนาจของผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณา เช่น การเรียกค่าเสียหายจากคู่สัญญาได้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้เขียนคิดว่าควรที่จะได้กำหนดไว้ในหลักกฎหมายข้อผูกพันในสัญญาโดยตรงและในข้อเท็จจริงแล้วแนวทางการปฏิบัติ กฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 ไม่ได้แยกประเภทการเรียกเอาค่าเสียหายพิเศษ แต่ศาลหรือผู้พิพากษาของลาวได้พิจารณาค่าเสียหายพิเศษให้ผู้ได้รับความเสียหาย ฉะนั้นศาลหรือผู้พิพากษาของลาว อาจสามารถนำเอาแนวทางของหลักกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 222 วรรค1 และ วรรค 2 ไปปรับใช้อาจจะก่อให้เกิดมีความเข้าใจในการกำหนดค่าเสียหายยิ่งขึ้น

2. ผลของการไม่ปฏิบัติตามสัญญาของคู่สัญญา เนื่องจากสังคมและเศรษฐกิจของลาว ยังไม่ซับซ้อนยุ่งยากมากนัก ฉะนั้นกฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว จึงบัญญัติไว้อย่างเรียบง่ายและกว้างๆ ไม่มีเนื้อหาที่แจ่มชัด รัดกุมและครอบคลุมกับปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนกับกฎหมายของไทย และจากการศึกษา แม้ว่าหลักกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของลาวและหลักกฎหมาย ลักษณะนิติกรรมสัญญาของไทยโดยรวมเห็นว่ามีหลักการคล้ายคลึงกัน แต่จะมีความต่างกันอยู่ ตรงที่การนำหลักกฎหมายไปปรับใช้ ข้อเท็จจริง โดยเฉพาะคดีข้อพิพาทของศาลลาวยังไม่มีปัญหา ซับซ้อนในประเด็นการปรับใช้ข้อกฎหมายที่ยุ่งยากมากนัก เพราะการปรับใช้หลักกฎหมายของประเทศหนึ่งจะต้องปรับใช้ให้เหมาะสมกับจารีตประเพณีของประเทศของตนด้วย

ข้อเสนอแนะนี้เป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนที่ได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องของ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาของลาวและของไทย เพื่อให้มีการพัฒนากระบวนการ ยุติธรรมของลาวในการสร้างประโยชน์และคุ้มครองสิทธิของประชาชนชาวลาวให้ดียิ่งขึ้นและ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้อาจมีประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจในเรื่องนี้ได้นำไปศึกษาต่อไปในอนาคต